

EHL-İ HADİS I

Yazan: Muhammed Takıyyüddin el- Hilâlî*

Çeviren: Araş. Gör. Ufuk DEVECİ**

Özet: Muhammed Takıyyüddin el- Hilâlî, 20. yy da yaşamış Mağrib’in yetiştirdiği önemli hadis âlimlerinden sayıldığı kadar edip ve şair olmasıyla da meşhurdur. Bu çalışmamızda el- Hilâlî’nin *Ehl-i Hadis* ile ilgili seri halinde yayınlamış olduğu makalelerinden birincisi Arapça’dan Türkçe’ye tercüme edilmiştir. Bu makale, günümüzde hadis ilmine ve ehline duyulan ihtiyaçtan dolayı ele alınmıştır.

El- Hilâlî, makalesinde hadis ehlinin ehemmiyetini ayrıntılara girmeden ele almıştır. Bazı bölümlerde, şiirlerle ehl-i hadisin önemini anlatma yoluna gitmiştir. Tercümede metne bağlı kalınmış, bazı yerlerde cümlelerin Türkçeye aktarmada sorunları gidermek için farklı yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ehl-i hadis, Fazilet, Tirmîzî, Mubârekpûrî, İlim, Âlim.

* * *

Hadis ehlini tanımak her bir müslüman okuyucu ve araştırmacı için, özellikle de ilim öğrencileri açısından çok önemli konudur. Asrımızda “*Ehl-i Hadis*” hakkında (Allah, onların yüzlerini nurlandırсын) çok az yazı kaleme alındığından dolayı bu makaleyi yazmayı kendime bir vazife bildim.¹

Biliyoruz ki Kur’an-ı Kerim’den sonra, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sözleri, en hayırlı sözdür. Kuran-ı Kerim’deki âyetlerin manalarını ancak Efendimiz’den gelen hadislerle anlamamız mümkündür. Buna delil Yüce Rabbimiz Allah’ın (c.c.) Nahl suresi 44. âyeti kerimesidir:

100

* Muhammed Takıyyüddin el-Hilâlî olarak bilinen yazarın asıl ismi Muhammed Takî’dir. H. 1311 yılında Fas’ın Sijilmasa kentinde dünyaya geldi. Küçük yaşta Kuran hâfızı oldu. İlim tahsili için ilk önce Mısır Kâhire’ye daha sonraki senelerde de Hadis ilminden faydalanmak amacıyla Hindistan’a göç etmiştir. Habibullah Şankîti, Abdurrahman Mübârekpûrî, Ahmed Sükeyric ve dönemin Ezher âlimlerinden dersler almıştır. Daha sonraları Leknev’deki Nedvetü’l-ulemâ hocaları arasında yer almıştır. 1974 yılına kadar çeşitli ülkelerde üniversitelerde hocalık görevinde bulunmuştur. Bu tarihten sonra hocalık görevini bırakarak Fas’ın Meknes şehrine hicret ederek burada kendisini vefat edeceği ana kadar, insanları Allah yoluna davete ve camilerde ders vermeye adanmıştır. H. 1407 (m. 1987) Şevvâl ayın 25’nde pazartesi günü evinin bulunduğu Fas’ın Kazablanka şehrinde vefat etmiştir. Müellif, yaşadığı dönemin âlimlerinden ve muhaddislerinden sayılmaktadır. Ayrıca el- Hilâlî, edip ve şairlik yönü ile de öne çıkmaktadır. Daha detaylı bilgi için bkz. <http://alhilali.net/?c=2&p=1>. ^

** Arş. Gör. Ufuk Deveci, Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Sanatları Ana Bilim Dalı, ufukdeveci@karabuk.edu.tr

¹ *Va’yi’l- İslâmî* dergisi 39. Sayı, 1965 yılı Mayıs ayı tarihli (h. 1388, Rebülevvel), 47-51 sayfaları arasında yer alan makale esas alınarak tercüme edilmiştir. Ayrıca makaleye yazarın kendi internet sayfasına ulaşmak için bkz. <http://alhilali.net/?c=1&p=1>

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

“ (O peygamberleri) apaçık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirilene açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kuran'ı indirdik.”

Hadis ilmi, İslam dininde Kuran-ı Kerim'den sonra ikinci kaynaktır. Şeriatın üzerine bina edildiği, hükümlerin çıkartıldığı İslami kaynaklardan ikincisidir. İmam Mâlik'in (v. 179/795) *Muvatta'* isimli eserinde rivayet ettiğine göre, Efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

²“تركت فيكم أمرين لن تضلوا ما تمسكتم بما كتاب الله وسنة رسوله”

“Size iki şey bırakıyorum. Bunlara sınıksız sarıldığınız müddetçe dalalete uğramazsınız. Allah'ın kitabı ve Resûlu'nun sünneti”.

“*Tenkîhur-Ruvâd fî Tahrîc'i Ehâdîsi'l-Mişkât*”³ isimli eserin müellifi bu kitabında mürsel⁴ bir hadis zikrederek: “Sözlerin en doğrusu Allah'ın (c.c.) kitabıdır. En hayırlı hidayet kaynağı da Muhammed'dir (s.a.v.)”. Bu hadis Hâkim'in kitabında Ma'kil bin Yesar'dan *hasen*⁵ bir sened ile zikredilmiştir. Ayrıca Hâkim (v. 405/1014) ve Beyhakî'de (v. 458/1066) bu hadisi destekleyen İbn Abbas'dan (r.a.) gelen *merfû*⁶ bir rivayet bulunmaktadır:

“إني قد تركت فيكم ما أن اعتصمتم به فلن تضلوا أبداً كتاب الله وسنة نبيه”

“*Muhakkak ki size iki şey bırakıyorum. Bunlara sınıksız tutunursanız asla dalalete uğramazsınız. Onlar Allâh'ın kitabı ve Peygamberi'nin sünnetidir*”⁷. Bu hadis hakkında Hâkim senedi sahihtir demiştir.

Hadis ilminin fazileti çoktur, fakat biz burada ehli hadisin faziletinden bahsedeceğiz. Âlim Abdurrahman b. Abdurrahim el-

² Mâlik b. Enes, “Kader”, 20.

³ Bu kitap Seyyid Ahmed Hasan ed-Dihlevî'nin, Hatîb et-Tebrîzî'ye (ö. 741/1340) ait olan *el-Miškât* isimli eserde yer alan hadislerin tahririni yaptığı, ayrıca hadislerin râvilerini tenkide tâbi tutmaktadır.

⁴ Tâbiûn neslinden birinin doğrudan Hz. Peygamber'den (s.a.v.) naklettiği hadis; senedinde ravi düşmesi bulunan hadis. Daha detaylı bilgi için bkz. Abdullah Aydın, “*Hadis İstihlaları Sözlüğü*”, İstanbul: İfav Yayınları, s.213.

⁵ Senedinde yalan söylemekle itham edilmiş hiçkimse bulunmamakla beraber şâzz da olmayan ve benzeri senedlerle de rivayet edilen hadistir. Daha detaylı bilgi için bkz. Abdullah Aydın, “*a.g.e.*”, s. 111.

⁶ Senedi nasıl olursa olsun, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) açıkça veya hükmen nispet edilen hadis. Daha detaylı bilgi için bkz. Aydın, Abdullah, “*a.g.e.*”, s. 175.

⁷ Ahmed b. Hanbel, XVII, 174; Hâkim, I, 171; Beyhakî, X, 194.

Mubârekpûrî (v. 1353/1935)⁸ “*Tuhfetü'l Ahvezî Şerhu Câmi'i't-Tirmîzî*” isimli eserin mukaddimesinden hadis ehlinin fazileti ile ilgili beş hadisi şerif zikredilmektedir :

1. Tirmîzî (v. 279/892), İbn. Mesud’dan (r.a.) rivayet ettiğine göre Sevgili Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır: “أولى الناس بي يوم القيامة أكثرهم علي صلاة”

“Kıyamet günü bana en yakın olan kişi, bana en çok salât ve selam getirendir.”

Tirmîzî bu hadis hakkında *hasen-garib*⁹ demiştir. Ayrıca Ali el-Kârî (ö. 1014/1605) “*Mirkât Şerh’ul-Miškât*” ta rivayet etmiştir.¹⁰ İbn Hibbân, “*Sahîhi*”¹¹ nde de bu hadisi şerifi rivayet etmiştir. Bu hadis, diğer hadis kitaplarında “*Efendimiz Muhammed Mustafa’ya Salâtu Selâm*” başlığı altında çokça zikredilmektedir.

Bu hadisten sonra İbn Hibban (v. 354/965) şöyle demektedir: “Kıyamet günü efendimiz Muhammed Mustafa’ya (s.a.v.) en yakın olanlar hadis ehlidir. Çünkü efendimize salâtu selam getiren en çok onlardır. Başka âlimler de hadis ehli için sözlü ve fiili olarak efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem’e en fazla salât ve selam getirenler onlardır demişlerdir.

Hatîb el-Bağdâdî (v. 463/1071) “*Şerefü Ashâbi'l-Hadîs*”¹² isimli kitabında şöyle bir rivayette bulunmaktadır:

Ebû Nuaym bize dedi ki: “*Bu güzel ve şerefli sıfat, bu hadisin râvîleri ve bu hadisleri taşıyanlardır. Bu hadisleri yaşayarak ve rivayet ederek, Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) en çok salâtu selam getiren onlardır.*”

Ebu'l-Yemen İbn Asâkîr (v. 686/1287); “Bu müjde ile(yukarıda geçen hadis ile) ehli hadis sevinir. Muhakkak ki Allah (c.c.), ehli hadis üzerine verdiği bu büyük fazilet(ehli hadis olma), onlara vermiş olduğu nimeti tamamladı ve yine onlar, kıyamet günü Sevgili Peygamberimiz’e (inşallah) dost olanlardır. Zira onlar, telif etmiş olduğu kitaplarında Efendimiz’in (s.a.v.) zikrini bedî kılarlar. Hayatlarının en

⁸ Hindistanlı hadis âlimi olan Mubârekpûrî, Ehl-i hadîs hareketinin önde gelen kişilerindendir. Yaşadığı dönemin Selefi âlimleri arasında yer almaktadır. Daha detaylı bilgi için bkz. Mehmet Özşenel, “*Dia*”, c. XXXI, s. 429.

⁹ Bir ravinin tek başına rivayet ettiği hasen hadise denir. Daha detaylı bilgi için bkz. Abdullah Aydın, “*a.g.e.*”, s. 112.

¹⁰ Hatîb et-Tebrîzî’nin Ferrâ el-Begavî’ye ait *Mesâbihu’s-Sünne*’yi tamamlamak için yazdığı *Miškâtü'l-Mesâbih* adlı eserine Ali el-Kârî tarafından yapılan şerh kitabıdır.

¹¹ İbn Hibbân’ın sahih hadisleri kısm ve nevilere göre tertip ettiği eseridir.

¹² Hatîb el-Bağdâdî’nin hadis ve hadis ehlinin değeri hakkındaki eseridir.

önemli vakitlerinde, ilim meclislerinde, derslerinde sürekli Efendimiz'e (s.a.v.) salât ve selam getirirler. İnşallah onlar kurtuluşa eren topluluktur. Yüce Rabbim (c.c.) bizleri onlardan eylesin ve ahirette de bizleri onlarla beraber haşr eylesin".

2. Tirmîzî, İbn Mesud'dan (r.a.) rivayet ettiğine göre Sevgili Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

"نظر الله امرأاً سمع منا شيئاً فبلغه كما سمعه فرب مبلغ أوعى من سامع"

"Benden bir hadis dinleyip, o hadisi duyduğu gibi (bozmadan) başkasına aktaran kişinin, (Allah yüzünü ak etsin ve nurlandırsın). Kendisine hadis nakledilen nice kişiler vardır ki, hadisi duyandan daha iyi ezberinde tutar ve anlar." ¹³

Tirmîzî bu hadis hakkında *hasen-sahih*¹⁴ demiştir.

Bu babta başka hadislerde zikredilmiştir. Ali el-Kârî (bu hadis-i şerif hakkında) şöyle demiştir: "Bu dua duyduğunu olduğu gibi tebliğ eden kimseye mahsustur ve onu haline münasip uygun bir dua ile mükafatlandırdı. Çünkü onlar, Efendimiz Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) sünnetine hizmet etmiş, ilmin parıltısı için uğraşmış, duaya mahzar olmuşlardır. Bu dua, hadis ilminin ve talebelerinin faziletlerinin üstünlüğüne işaret etmektedir. Ayrıca Resûl-u Zîşân Efendimiz (s.a.v.) bu duayı hadisi duyduğu gibi bozmadan başkasına aktaran kişilere ait kılmış ve duada ümmetten başka kimseleri bu duaya ortak etmedi.

Şayet hadis ilmini talep ve tebliğ eden kişinin, bu duanın bereketinden istifade etmesi dışında herhangi bir faydası olmasaydı, ona bu durumun hem dünyası hem de ahireti için büyük bir fazilet, bereket ve zenginlik olarak kâfi olacaktı.

El-Kâdı Ebubekir İbnü'l-Arabî (v. 543/1148)¹⁵ hadis âlimlerinin şu sözünü nakletmiştir: "Muhakkak ki Allah (c.c.), Hz. Peygamber'in (s.a.v.) 'Benden bir hadis dinleyip, ezberleyip hadisi duyduğu gibi (bozmadan) bakasına aktaran kişiyi Allah yüzünü ak etsin (parlatsın)' duası hasebiyle, hadis talebesinin yüzünü ağartır.

¹³ Tirmizî, "İlim", 7.

¹⁴ Tirmizî'nin çokça kullandığı ıstılahtır. Birden fazla senedi olup da bunlardan bazısı hasen, bazısı sahih olan hadis anlamında kullanılmıştır. Diğer manalar hakkında daha detaylı bilgi için bkz. Abdullah Aydın, "a. g. e.", s. 113.

¹⁵ Endülüslü âlim, Mâlikî mezhebinin fakihlerinin önde gelenlerindedir. Muhaddis olma yönüyle de bilinmektedir.

Bu nakil üzerine Ebubekir İbnü'l-Arabî: "Bu, efendimizin (s.a.v.) hadis ilminin mertebesini gösteren bir duasıdır. Allah'ın fazileti ile bu duanın bereketine nail olmak gerekir." beyanında bulunmuştur.

Ebu'l Abbas el-Azefî'nin şu sözleri hadiste geçen parlaklığı göstermektedir:

Ehl-i hadis hakkın mümtaz kullarıdır,

Onlar yaratılmışların efendisinin duasıyla imtiyaza ermişlerdir.

Onların yüzleri aydınlanmış çiçektir.

Işıltıları şimşegin parıltısı gibidir.

Keşke onlar beni aralarına alsalar, işte o zaman beni yarışta kimse geçemez.

3. Taberânî (v. 360/971) "el'Evsat" ta İbn Abbas'dan (r.a.) yaptığı bir rivayette Efendimiz Muhammed Mustafa (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

اللهم أرحم خلفائي قلنا يا رسول الله ومن خلفائك؟ قال: الذين يروون أحاديثي ويعلمونها الناس

"Ey Allah'ım! Halifelerime rahmet eyle. Biz; "Halifelerin kimdir Ya Resûlallah?" diye sorduk, Allah'ın Resûlu (s.a.v.); "Benim hadislerimi rivayet edip insanlara öğretendir"¹⁶ buyurdu.

Kastallânî (v. 923/1517), *İrşâdü's-sârî*¹⁷ adlı kitabında bu hadisi şerifi naklettikten sonra şunları söylemiştir:

"Şüphesiz ki insanlara nasihat, peygamberlerin vazifeleri ve sünnetlerindedir. Kim bu vazifeyi yerine getirirse o kişi peygamberlerin halifeleri durumuna gelir. Düşmanlarını göz ardı etme, onlara nasihatte bulunmama gibi durumlar Peygamberlere uygun olmayan bir uydurma olduğu gibi, hadis talebelerine de bu yakıştırma uygun değildir. Bu sebeple hadis talebesinin bu dünyada en ehemmiyetli görevi Resûl'u Zîşân Efendimizin (s.a.v.) hadislerini yaymak olmalıdır. Çünkü Efendimiz' (s.a.v.) hadislerinin tebliğ edilmesini "Ben den bir ayet bile olsa tebliğ edin" hadisi ile emretmiştir.

El- Mezherî, bu hadisi açıklarken, "Yani az bile olsa Ben'den hadis tebliğ edin" diye görüşte bulunmuştur. El- Beydâvî: (v. 685/1286) "Efendimiz (s.a.v) 'bir hadis bile olsa' dememiştir. "Bir ayet bile olsa" lafzını kullanmıştır. Buradan anlaşılıyor ki ayetler, Allah tarafından korunmuş, tahrif olunmayacağı garanti altına alınmış, hâfızlar tarafından ezberlenmiş

¹⁶ Taberânî, VI, 77.

¹⁷ Sahih-i Buhâri üzerine yapılan şerh kitaplarından olan *Fethu'l-bârî* ve '*Umdetü'l-karî*' den sonra en çok istifade edilen üçüncü eser olarak bilinmektedir.

ve yayılmıştır. Aynı şekilde hadislerin de hadis ehli tarafından ezberlenerek korunup tebliğ edilmesi daha öncelikli olduğu için ' bir ayet bile olsa' lafzî hadiste en son zikredilmiştir.

İmam Malik bu hadise binaen: "Kıyamet gününde nasıl ki peygamberler, yapmış oldukları tebliğden sorguya çekilecek, muhakkak aynı şekilde âlimler de bu dünyada ilmi ile tebliği yapıp yapmadığından sorguya çekilecektir" demiştir.

Sûfyân es-Sevrî (v. 161/778): "Hadis ilminden daha faziletli bir ilim bilmiyorum. Kim Allâh (c.c.) rızâsı için hadis ilmini öğrenmek isterse öğrenmek farz-ı kifâye olduğu için- nafilâ niyeti ile yapılan ibadetlerden daha faziletlidir.

4. Beyhakî'nin 'Medhal'inde Abdurrahman el-Azrî oğlu İbrahim'den rivayet edildiğine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"يحمل هذا العلم من كل خلف عدوله ينفون عنه تحريف الغالين وانتحال المبطلين وتأويل الجاهلين"

"Bu ilmi her nesilden âdil olanları (ehliyet, liyâkat ve istikamet sahibi hadis âlimleri) yüklenir. Onlar bu ilimden, aşırıların tahrifini, bâtil ehlinin istismarını ve câhillerin yorumunu defederler." Mişkât'ta da aynı şekilde geçmiştir.¹⁸

Kastallânî, İbn Usâme b. Zeyd'in hadisini zikrettikten sonra: "Bu hadisi sahâbelerden; Ali, İbn Ömer, İbn Amr, İbn Mes'ûd, İbn Abbâs, Câbir b. Semurete, Muâz, Ebu Hûreyre rivâyet etmişlerdir. İbn Adiy birçok yoldan zikretmiş olduğu hadislerin zayıf olduğunu belirttiği gibi, Dârekutnî, Ebû Na'îm, İbn Abdulberr gibi âlimlerde bu hadisin zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Fakat, Alâî'nin de tasdik ettiği üzere, bu rivayetler, birçok yolla geldiği için hadis *hasen* derecesine ulaşmıştır.

Bu yüksek ve değerli mertebeye râvilerle, muhaddislere ait kılınmıştır. Onların değeri her iki âlemde de üstün olduğu bu hadis ile müjdelenmiştir. Çünkü onlar şeriat hükümlerini ve hadis metinlerini, bâtil ehlinin istismarından ve aşırı gidenlerin tahriflerinden, cahillerin yorumundan korurlar. Hadislerin korunarak günümüze taşınması Ümmeti Muhammed'e has bir özelliktir.

¹⁸ Hatîb et-Tebrîzî, "Mişkâtü'l-Mesâbih", "İlim", 53.

İmam Nevevî (v. 676/1277), “*Tehzîb*” isimli eserinin başında bu hadis ile ilgili şunları nakletmiştir: “Efendimiz (s.a.v.), adâletli râviler ile hadis ilminin korunacağını ve muhakkak ki Allah (c.c.), her asırda bu ilmi tahriflerden korumaya muvaffak olacak hadis âlimleri göndereceğini haber vermiştir. Bu rivâyet bizlere apaçık gösteriyor ki, her asırda hadis ilmini muhafaza eden muhaddislerin âdil olduğunun delilidir. Bu delil Efendimiz’in (s.a.v.) peygamberlik alâmetlerindedir. Bazı fasıkların hadis ilmini öğrenmesi, bu ilmin âdil muhaddisler tarafından muhâfaza edilmediği anlamına gelmez.

Taftazânî’nin (v. 792/1390) “*Takrîr Kavlu’l Talhî’s*” isimli eserinde belirttiği üzere, fasıklar öğrendikleri gibi amel etmediklerinden dolayı, bildiği ilim gerçek hakiki ilim değildir. Âlimler de öğrendikleri ile amel etmezler ise cahillerin seviyesine inme durumu vardır. İmam Şâfi (v. 204/820) bu konu hakkında şöyle demiştir :

“*Takvâ olmadan ilim olmaz, edep olmadan da fikir olmaz*”.

Muhakkak ki bu düşünce, dinin en güçlü rukûn ve inançlarındandır. Hadis ilminin yayma görevini ancak takvalı kişiler üstlenir. Hadis ilminden uzak duran da ancak münâfık kişilerdir.

İbn Kettân (v. 256) bir sözünde; “*ehli hadisten sadece bidat ehli olanlar nefret ederler*” diye belirtmiştir.

Hâkim (v. 405/1014) ise muhaddisler ile ilgili şunu belirtmiştir: “*Şayet hadis senetlerini hıfz eden muhaddisler olmasaydı, İslam’ın nuru sönerdi. Bidat ehli, mühlid olanlar da yalan hadis uydurup, hadislerin senetlerini değiştirirlerdi*”.

Buraya kadar âlimlerin, ehli hadisîn faziletleri hakkındaki görüşlerini nesir olarak özetleyerek zikrettim. Nazım olanlara gelince ehli hadis ile ilgili söylenenlerden en güzellerinden biride Kastallânî’nin ehli hadisînin faziletini İrşâdü’s-sârî lişerh-i Sahîhu’l-Buhârî şerhinin mukaddime bölümünde Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî el-Endülü’sî’den (v. 671/1273) naklederek şu manzum beyitleri yazmıştır:¹⁹

Hadisin apaçık olan nuruna yaklaş ve ondan bir nur (kor)al.

İlim talebi için bineklerini hazırla ve Allah’ın rızasına koş.

Ey Endülüs’ün oğlu! İlim Çin’de bile olsa onu talep et, ilmin bayrağını en yüksek tepelere ulaştır (yükselt).

Sakin ömrünü İlim yazma ve öğrenme haricinde harcama. Bunu yapmazsan bir an ve nefes arası ilmi kaybedersin.

¹⁹ Kastallânî, “*İrşâdü’s-sârî lişerhi Sahîhu’l-Buhârî*”, s. 5.

Kulağını boş şeylerden temizle ve çekişen insanlardan uzak dur. Çünkü akıllı insan cedelleşirse bu (o kişi için) bir delilik olur.

Peygamber'in ve sahâbelerin yolundan git. Onların hidayet yolunda ol ki Onların nuruna yakın olasın.

Hadis ilmine daima devam et ve derslerini muhafaza et. Dört vaktini (İnsanın beş vakti vardır) hadis ilmine ayır.

Onların yolunu takip et ve hadis ehline iltizam eyle, onlarla arkadaş ol ki Allah (c.c.) ile beraber olasın.

Bu hadis meydanı saadet yeridir, burada konakla ki Allah sana hüznü ve keder vermesin.

İlk hac farızasını eda ettiğim sırada selefi âlim Muhammed Hüseyin el- Fakî el-Ceddî (v. 1341/1923) bana, kaside şeklinde olan beyitleri tahmis²⁰ şeklinde yazmayı önerdi. Aklım o sıralarda hadis ilmi öğrenmek için Hindistan'a gitmekle meşguldü. Delhi'ye varıp orada düzenimi kurduktan sonra (hocanın teklifi) aklıma geldi ve şiiri bu şekilde yazmaya başladım. Başka kasideler ile beraber Delhi' de *el-Hidâyât* isimli divan şiirini neşrettim. *El-Hidâyât* isimli divan şiir kitabını, daha önce ehli hadisın fazileti hakkında zikrettiği şiirin kaynağı olarak geçen hocam el-Ahvezî'nin beyitlerine ekleme yaparak zikrettim. Bazı âlimler bir beyit haricinde şiirleri zikretmiştir. Tahmis şeklinde yazılan beyitler şunlardır:

Ciddiyetle ilim öğrenmek isteyip hangisini öğrenmekte tereddütten isen senin için hayırlı olan, akıllı nasihatimi dinle.

Hadisin apaçık olan nuruna yaklaş ve ondan bir nur (kor) al.

Eğer hadis ilmi için engelleri bir kenara bırakırsan ilmin hidayeti ve nurunu ufukta doğduğunu (hayatında), kalbinin perdelerinin kalktığını göreceksin.

Ey Endülüs'ün oğlu! İlim Çin'de bile olsa onu talep et, ilmin bayrağını en yüksek tepelere ulaştır (yükselt).

İlim meclislerine devam et, ilmin faydalarından istifade et. İlmin sofralarından aslından, ilmin membağından faydalan.

İlmin o yüksek (yüce) kaynaklarından İç canım sana feda olsun.

Sakın ömrünü İlim yazma ve öğrenme haricinde harcama. Bunu yapmazsan bir an ve nefes arası ilmi kaybedersin.

Mâlâyani (boş) sözlerden uzak dur ki onlarda fayda yoktur.

²⁰ Bir gazelin her beytinin önüne aynı vezinde ve anlam bütünlüğü içinde üç mısra ilâve edilerek oluşturulan beş-yedi bendlik nazım şekillerine verilen isimdir. Daha detaylı bilgi için bkz. İskender Pala - Filiz Kılıç, "a.g.e.", c. XXXI, s. 234.

Mâlâyani ortamlardan uzak dur, çünkü orada hastalıklar vardır.

Boş meclisler bid'atin en kötüsüdür.

Kulağını boş şeylerden temizle ve çekişen insanlardan uzak dur.

Çünkü akıllı insan cedelleşirse bu (o kişi için) bir delilik olur.

Allah, insanlara cedelleşmeden dolayı şehirde ve köyde ne kadar zarar geldiğini biliyor.

Bu, cehenneme yaklaştıran bidatların en çirkinidir.

Kalbini temiz hadis pınarına yaklaştı ki, kalbinin lekelerini hadis ilmi ile yıkayasın.

Hadis âlimleri ile beraber oturmak için bineğini hazırla, sakın onlara karşı gelme.

Onlara karşı haset etme, onlar gibi olmaya çalış.

Hadis ilmine daima devam et ve derslerini muhafaza et. Dört vaktini hadis ilmine ayır.

Onların sevgisini kazanmaya çalış, onlarla arkadaş ol. İlm meclislerine daima devam et ki onların ilminden (özünden) faydalanasın.

Onlara ihtiram et, onların haklarını muhafaza et (koru).

Onların yolunu takip et ve hadis ehline iltizam eyle, onlarla arkadaş ol ki Allah (c.c.) ile beraber olasın.

Hadis ilminin hoş görüşü ne kadar güzeldir, hem yasaklarında hem de mübahlarında nefislerin rahatı için hadis ilmi bir kefiledir.

Bu saadet meydanına (hadis ilmi) bir adım atarsan, bütün hüznlerden beri olursun.

5. Tirmizî, *el-Câmi'u's-Sahîh* isimli eserinde *fiten* kısmında *Şam ehli* ile ilgili gelen rivayeti şöyle zikretmiştir:

"Kurre oğlu Muâviye'den o da babasından rivâyetle, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: " Şam ehli fesâda uğrarsa sizde artık hayır kalmaz. Ümmetimden bir grup Allah'ın yardımıyla muzaffer olmaya devam edecektir. Onlara arka çıkmayanlar kıyamet saatine kadar onlara asla zarar veremeyeceklerdir!"²¹ Tirmizî bu rivayet hakkında *hasen sahih*'dir demiştir. Ali ibn Medenî ve Buhâri bu rivayette konu edinilen topluluğun *ehli hadis* olduğunu belirtmiştir.

²¹ Muhammed Takıyyüddin el-Hilâlî, yayınlanan makalesinde "*Tuhfetu'l Ahvazî Şerhu'l- Câmiut-Tirmizî*" isimli kitabının mukaddimesinden hadis ehlinin fazileti ile ilgili beş hadisi şerif zikredeceğini belirtmiştir. Fakat makalesi incelendiğinde dört hadis zikredildiği görülmektedir. Bu sebeple beşinci hadisi, yukarıda adı geçen eserden bulunarak tercümeyle dahil edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Abdurrahman b. Abdurrahîm el- Mubârekpûrî "*Tuhfetu'l Ahvazî Şerhu'l- Câmiut-Tirmizî*", Dâru'l fikir, c. 1, s. 16, isimli eserin mukaddime bölümü.

Buhârî (v. 256/870), *el-Câmi'u's-sahîh* isimli eserinde, “Resûlullah (s.a.v.)’in sözleri” hakkında ki bölümde şu rivayeti zikretmiştir:

“ Ümmetimden bir taife (kıyamete kadar) hak üzerinde devamlı olacaktır”.

Buhârî onların ilim ehli olan kişiler olduğunu zikretmiştir. İbn Hacer el Askalânî (v. 852/1449), *Fethu'l-Bârî* isimli eserinde, kıyamete kadar hak üzerine devamlı olacak taifenin *ehli ilim* olduğunu belirtmiştir. Tirmizî, Muhammed b. İsmail’den (Buhârî), o da Ali b. Medenî’den naklettiğine göre, bu topluluğun hadis ehli olduğunu belirtmiştir. Buhârî, “*kulların fillerinin yaratılması*” isimli babta, Ebî Said’ten gelen rivayeti zikrettikten sonra “Böylece sizi vasat bir ümmet kıldık ki, insanların üzerine şahitler olasınız” ayetindeki taifenin, hadiste zikredilen “ Ümmetimden bir grup hak üzerine devamlı olacaktır ” grubu olduğunu zikretmiştir.

KAYNAKÇA

- AYDINLI, Abdullah, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, İfav Yayınları, İstanbul, 2009.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil, *el-Cami'u's-Sahîh*, Riyad, Dâru's-selâm, 1999
- EL-HİLÂLÎ, “Ehl-i Hadis I”, *Va'yi'l- İslâmî*, Kuveyt, 1965, sayı 39, ss. 47- 51.
- KASTALLÂNÎ, Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr, *İrşâdüs-sârî li şerhi Sahîhi'l Buhârî*, Beyrut, Dâru İhyai't-türasi'l-Arabî, t.y.
- MALİK B. ENES, Malik b. Enes Ebû Abdullah el-Esbahî, *Muvatta*, thk.: Külel Hasan Ali , Şam, Risâle, 2009.
- MÜSLİM, Ebu'l Huseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîh-u Müslim*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.
- ÖZŞENEL, Mehmet, “Mübârekpûrî”, *Dia*, c. XXXI, ss. 428-429.
- PALA, İskender - KILIÇ, Filiz, “Musammat”, *Dia*, c. XXXI, s. 234.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *Sünen-ü Tirmizî*, İstanbul, Çağrı Yayınları, 1992.